

جمهوری اسلامی ایران
مرکز ملی فضای مجازی

مطالعات
فضای مجازی

اخبار فضای مجازی

شماره دهم

فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۱

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی
مرکز ملی فضای مجازی

خبرنامه

اسلام و فضای مجازی

شماره دهم

فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۱

مستدعی است انتقادات، پیشنهادات و اخبار خود را به یکی از
روش های ذیل ارسال فرمایید:

تماس: ۰۲۵۳۲۹۴۲۳۱۲

نشانی: قم، خیابان شهید صدوقی، خیابان فردوسی، بعد از تقاطع
شهید حسن پور، ساختمان نعیم، کدپستی: ۳۷۱۳۱۶۶۷۰۵

  @oisc_majazi

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی مرکز ملی فضای مجازی

فهرست

۶	رهنمود.....
۸	اخبار حوزه و فضای مجازی.....
۱۷	اخبار اسلام و فضای مجازی در کشور.....
۲۱	اخبار اسلام و فضای مجازی در جهان.....
۲۶	اخبار دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی.....

مقدمه

رویدادهای فناوریهای فناورانه به ویژه در حوزه فضای مجازی، برآمده از تفکری است که آن را ایجاد و هدایت کرده است. اگرچه شناخت صحیح و دقیق فضای مجازی در تمامی ابعاد سیاسی، اقتصادی، امنیتی و... به منظور سیاست‌گذاری و اتخاذ رویکرد مناسب در مواجهه با این پدیده اهمیت دارد، لیکن بیش از همه پرداختن به بنیان‌های نظری فناوری اطلاعات و ارتباطات یا جهان‌بینی حاکم بر آن، از آن نظر که ریشه تمدنی عصر فضای مجازی را شکل می‌دهد و با سبک زندگی کاربران ارتباط مستقیم دارد، حایز اهمیت است. اندیشه و فرهنگ آمیخته با فضای مجازی در جامعه بسط می‌یابد و بر او غلبه می‌کند و می‌تواند هویت آن جامعه را متحول، متکامل یا متزلزل کند.

از این رو، اگرچه تمامی مراکز سیاست‌گذاری و اجرایی، و نیز نهادهای آموزشی و پژوهشی باید ضمن تعامل با یکدیگر، عهده‌دار تحقق فضای مجازی مبتنی بر مبانی و سبک زندگی اسلامی باشند، در این میان، حوزه علمیه اولویت بیشتری نسبت به دیگر نهادها دارند. همان‌طور که در عصر صنعتی، حوزه علمیه خود را پاسخ‌گوی نظام‌های تغییر یافته و تحولات ایجاد شده در حوزه‌های اقتصادی (مسائل بانکی، بورس، بیمه و...)، سیاسی، فرهنگی، پزشکی و... از منظر اسلام می‌دانست، در عصر فضای مجازی نیز بررسی‌های فقهی و دینی حوزه‌های تحولی بر عهده حوزه علمیه است. تحولات عصری

حوزه سیاست و مدیریت (تغییر مفهوم و شیوه‌های حکمرانی، مدیریت مبتنی بر هوش مصنوعی)، حوزه اقتصاد (دارایی‌های معنوی، ظهور بلاک چین و ارزهای رمزنگاری شده، قراردادهای هوشمند و...)، حوزه امنیت (پیدایش تهاجم نرم - نرم و نرم - سخت و...)، حوزه دین و فرهنگ (تغییر در مفهوم و نوع دین‌داری، مفهوم هویت، اوقات فراغت، حریم خصوصی و...)، حوزه آموزش (بازی‌وارسازی و آموزش پلتفرمی) و دیگر حوزه‌ها، ضرورت بسط و تقویت حوزه نظری دین و فضای مجازی را بیش از پیش متعین می‌سازد. بر همین اساس، «دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی مرکز ملی فضای مجازی» به منظور تقویت سیاست‌گذاری مبتنی بر فقه و مبانی اسلام، توسعه و هدایت ظرفیت‌های پژوهشی حوزه‌های علمیه، در راستای اولویت‌های فضای مجازی کشور در قم تأسیس گردید. این دفتر که با هدف ترسیم سبک زندگی دینی در فضای مجازی، ارائه الگوی مطلوب روندهای سیاست‌گذاری مبتنی بر فقه در فضای مجازی، پاسخ‌گویی به نیازهای پژوهشی مرکز ملی فضای مجازی در حوزه مطالعات اسلامی، ایجاد هم‌افزایی مراکز حوزوی، و همچنین کاربست پژوهش‌های دینی در نظام سیاست‌گذاری کشور تشکیل شده است، در حوزه‌های مختلف آموزشی، پژوهشی، تقنین و سیاست‌گذاری، بین‌الملل و... فعالیت می‌کند.

خبرنامه پیش‌رو، تنها به منظور اطلاع‌رسانی از مجموع اخبار و اطلاعات به‌دست‌آمده از منابع مختلف خبری در حوزه مطالعات اسلامی فضای مجازی تهیه شده است. بدیهی است مطالب مندرج، به هیچ وجه مواضع دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی فضای مجازی نخواهد بود. امید است زحمات دوستان این مجموعه، مورد رضایت و عنایت خداوند متعال و حضرت صاحب‌الزمان مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار گیرد. ان شاء الله!

رهنمود

بیانات مقام معظم رهبری مُتَّ ظَلَّه

رهبر معظم انقلاب در دیدار با جمعی از دانشجویان:

شما امروز می‌شنوید در خیلی از بیاناتی که در روزنامه‌ها و در فضای مجازی پخش می‌شود، مسئله‌ی ایدئولوژی‌زدایی به عنوان یک کار لازم [مطرح می‌گردد]. این همان «هویت‌زدایی» است. ایدئولوژی، تفکر، ارزش‌ها، هویت یک ملت است.

(۶ اردیبهشت ۱۴۰۱)

اخبار حوزه

و فضای مجازی

اخبار مراجع، حوزه و روحانیت

استفاده از فضای مجازی برای گسترش اسلام

حضرت آیت الله مکارم
شیرازی در دیدار فرمانده
سپاه استان قم:

مسائل فرهنگی در شرایط فعلی دارای اهمیت زیادی است و اگر اقدام مؤثری نشود، در آینده بدتر هم خواهد شد.

مسئله فضای مجازی، حجاب، مواد مخدر و دیگر مسائل فرهنگی، باید با برنامه ریزی کامل بررسی و اصلاح گردد.

بایستی از تمام ابزارها و وسایل، خصوصاً از وسایل رسانه‌ای و ارتباطی استفاده کرد تا از طریق فضای مجازی اسلام را گسترش داد.

جنگ شناختی دشمنان از طریق تولید مستمر معلومات غلط در فضای مجازی و غیرآن

آیت الله اعرافی، مدیر حوزه های علمیه:
امروز دشمنان از طریق تولید مستمر
معلومات غلط در فضای مجازی و غیرآن،

درصد یک جنگ شناختی هستند.

وی جنگ شناختی برضد خاندان نبوی را دارای شیوه‌هایی گوناگون برشمرد و خاطرنشان کرد:

یکی از جلوه‌های آن، رونوشت گرفتن از فضایی بود که رسول الله ﷺ درباره حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام بیان کردند، ولی این افراد، فضایل را منطبق بر افرادی ناشایست و غیرذی حق کردند.

خارج کردن نرم افزارهای روایی شیعه از هرانحصار آیت الله اعرافی، مدیر حوزه های علمیه:

نرم افزارهای روایی شیعه را از هرانحصاری خارج کنید؛ روایات شیعه را که درمجامع روایی است، به نسخه‌های دیجیتالی تبدیل کرده، از قید انحصار خارج کنیم و سپس روایات را در قالب نسخه‌های موبایلی ارائه دهیم و در این کار روایات عامه نیز به تناسب ذکر شود.

لزوم بهره‌گیری از ظرفیت علما و روحانیون در جهاد تبیین

آیت الله عباس کعبی، عضو جامعه مدرسین
حوزه علمیه قم:

باید از ظرفیت روحانیون و علما در جهاد
تبیین و نظرات آن‌ها در حل مشکلات
کشور برای امیدآفرینی میان مردم در

مقابله با جنگ روانی و ترکیبی دشمن استفاده کرد.

وجوب حضور طلاب در فضای مجازی

آیت الله فاضل لنکرانی:

انسان باید در میدان دفاع از دین حضور داشته باشد. مخاطب اول کلام رهبری معظم انقلاب در جهاد تبیین، ما طلبه‌ها هستیم. ما که دنبال تحصیل

دین و مدعی فهم دین هستیم و هر روز فقه و اصول و تفسیر می‌خوانیم؛ ما باید تبیین کنیم. «وما علیک إلا البلاغ». بلاغ همان تبیین است. یکی از شئون پیامبر ﷺ تبیین بود: «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لَتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ». ما قرآن را بر تو نازل کردیم تا آن را برای مردم تبیین کنی. این آیات قرآن ریشه عنوان جهاد تبیین است.

پیام آیت الله محسن اراکی به تصمیم‌گیرندگان فضای مجازی

هشدار می‌دهیم به تمام کسانی که می‌خواهند در رابطه با فضای مجازی تصمیم بگیرند؛ کاری نکنید که خدا شما را جزء کافرین و منافقین بیاورد.

این روزها در مجلس شورای اسلامی و در نهادهای تصمیم‌گیرنده، بحث فضای مجازی مطرح است و بنابراین است مدیریتی در فضای مجازی انجام و تصمیماتی گرفته شود.

من نظر همه عزیزانی را که در این زمینه مسئولیت دارند و فعال هستند، به این آیه کریمه قرآن کریم (۱۴۰ از سوره نساء) جلب می‌کنم که می‌فرماید: اگر شنیدید که به آیات الهی، به مقدسات الهی، به عقاید قرآنی و دینی استهزا می‌شود یا کفر ورزیده می‌شود و یا به مقدسات مردم حمله و تهاجم می‌شود و به اصول اعتقادی و ارزش‌های مردم، و به قرآن و اولیای خدا اهانت می‌شود، حق ندارید همراه توهین‌کنندگان در یک حلقه و مجلس بنشینید که اگر چنین کنید و در حلقه این استهزاکنندگان و کفرورزیدگان به ارزش‌های الهی بنشینید و هم حلقه شوید، شما هم در زمره آن‌ها به شمار خواهید آمد که: «إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا».

چرا برخی ابتدا از طرح موضوع هوش مصنوعی وحشت کردند؟!

آیت‌الله حسینی بوشهری:

برخی ابتدای مطرح شدن هوش مصنوعی، از این موضوع وحشت کردند؛ اما در اصل ماجرا نباید

کسی وحشتی داشته باشد، بلکه همان‌طور که گفته شد، باید رفت و آشنا شد. حکمت، گمشده مؤمن است؛ هر جا آن را یافت، باید بگیرد. منتها ما یکسری اصول و ضوابطی داریم؛ باید معیار سنجشمان به‌گونه‌ای باشد که آن

چهارچوب‌ها به خاطر علاقه به مسئله نوپیدا تحت الشعاع قرار نگیرد. این مسئله خط قرمز ما تلقی می‌شود.

جهاد تبیین؛ تکلیفی دینی و انقلابی

حجت الاسلام محمد قمی، رئیس سازمان تبلیغات اسلامی:

جهاد تبیین زمانی محقق می‌شود که بتواند مردم را به وادی تبیین و روشنگری، به‌ویژه در فضای مجازی که به شدت از

آن آسیب دیده‌ایم، بکشانند. جهاد تبیین باید بتواند به جان و دل جامعه انقلابی، به‌ویژه جوانان جویای حقیقت و معرفت بنشیند. جهاد تبیین از مسیر پول نمی‌گذرد، بلکه تکلیفی دینی و انقلابی است.

عامل به میدان آمدن مردم برای پشتیبانی از نظام انقلاب اسلامی در جهاد تبیین مشخص می‌شود. باید وارد فضای مجازی شد که جولانگاه فعالیت دشمن شده و با حضور مردمی در فضای مجازی، جهاد تبیین را در دست گرفت.

در جنگ روایت‌ها باید مردم خوبی‌ها را نشر دهند؛ چراکه در فضای مجازی مسئله جهاد تبیین، یک جنگ است که در آن، پیروزی و شکست مطرح می‌شود و تضمین پیروزی هم اخلاص مردم است.

هدف جهاد تبیین؛ مقابله با محاصره تبلیغاتی و جنگ شناختی دشمن از طریق بصیرت افزایی

آیت الله سعیدی، تولیت آستان کریمه
اهل بیت علیهم السلام :

تمرکز دشمن بر وارونه‌نمایی واقعیت‌های مرتبط با ایران است که در مقابله با این حرکت، جهاد تبیین، یک فریضه بزرگ ملی است و سربازان این عرصه، تمام نیروهای مؤمن و انقلابی هستند که باید مانند راویان جبهه‌های نبرد به روایتگری درستی از مسائل کشور با رعایت اولویت‌ها بپردازند. خط، شیوه کار، موضوعات و اولویت‌های جهاد تبیین را باید از رهبر عزیز و حکیم انقلاب اخذ کرد که نخبگان و رسانه‌های انقلابی در این مسئله نقش مهمی دارند.

باید دانست همان‌طور که رهبر انقلاب اعتقاد دارند، باید نیروها در این جهاد تبیین، نقش هجومی داشته باشند؛ نه دفاعی.

ادای حق تبیین و جهاد در راه خدا در همه عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و دینی

آیت الله علی نظری منفرد، استاد حوزه
علمیه:

برای اجرای جهاد تبیین، نکته حایز اهمیت این است که باید دید از کجا شروع کنیم و مشکلات جامعه در چیست تا بتوانیم جهاد تبیین را به خوبی اجرا کنیم. تبیین تنها در حوزه دین و اعتقادات دینی نبوده، بلکه برای ادای حق جهاد در راه خدا باید در همه عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، دینی و غیره تبیین و جهاد انجام شود.

در حال حاضر باورها و اعتقادات نسل جوان ما به خیال دشمنان کم‌رنگ شده و دشمن با هجمه‌های خود در فضای مجازی، در حال دزدی عقیده بوده، با بیان‌های لطیف در حال تهی کردن باورهای دینی است.

حرمت ورود به زندگی خصوصی افراد، انتشار تصاویر خانوادگی دیگران و نشر زندگی خصوصی مردم

حجت الاسلام و المسلمین رفیعی:

ورود به زندگی خصوصی افراد، انتشار تصاویر خانوادگی دیگران و نشر زندگی خصوصی مردم جایز نیست. حتی اگر

هنرپیشه‌ای در یک کشوری بدون حجاب است، جایز نیست از او عکس بگیریم یا در فضای مجازی تصویر او را پخش کنیم.

مسموم کردن ذهن جوانان در فضای مجازی، راه صحیحی نیست. ادیان و مذاهب در کشور ما احترام دارند، اما در فضای مجازی و با درست کردن کلیپ و محتوای دروغ نباید ذهن جوانان را خراب و مسموم کرد. اگر خود را برحق می‌دانید، گفت و گو کنید.

جهاد در فضای مجازی؛ لازمه امر تبلیغ در عصر جدید

شیخ ابراهیم زکزاکی، رهبر جنبش اسلامی نیجریه در دیدار با جمعی از اعضای این جنبش، بر لزوم جهادی عمل کردن در عرصه فضای سایبری و اهمیت آن در عصر کنونی تأکید کرد:

در ادوار گذشته مبلغان و روحانیون برای تبلیغ دین و مذهب، ناچار به ترک خانه و محل زندگی خود بودند تا بتوانند امر مهم تبلیغ شریعت را در دورترین نقاط کشور نیز به احسن وجه انجام دهند، اما در عصر کنونی در کنار تبلیغ چهره به چهره، مسئله تبیین و تشریح مسائل شرعی و مذهب در فضای مجازی از اهمیتی دوچندان برخوردار است.

متأسفانه در مسیر تبلیغ در فضای مجازی، موانع و مشکلات بسیاری بر سر راه ما قرار دارد که از آن جمله زیرساخت های ضعیف شبکه و بحث سرعت پایین اینترنت در کشور نیجریه است که امیدواریم به همت مسئولان به زودی این مسئله نیز مرتفع گردد.

اخبار اسلام

و فضای مجازی در کشور

رویدادهای فضای مجازی کشور

گره‌گشا بودن ارتباط بین دولت و مجموعه‌های اندیشه‌ورز

حجت الاسلام والمسلمین رئیسی:
پژوهش در موضوعاتی مانند نظام بانکی،
مالیات، بیمه، واردات و صادرات، و
رمزارزها، موجب بازگشایی گره‌ها می‌شود.
این مسائل می‌تواند به عنوان موضوع
پژوهش در حوزه‌های علمیه قرارگیرد و دولت هم از این پژوهش‌ها استقبال
می‌کند. ارتباط بین دولت و مجموعه‌های اندیشه‌ورز می‌تواند گره‌گشا باشد.

دشمن امروز با جنگ ترکیبی و شناختی و با ابزار فناوریانه و فضای مجازی به دنبال تداوم دشمنی با نظام و انقلاب اسلامی

حجت الاسلام والمسلمین سید اسماعیل
خطیب، وزیر اطلاعات:
دشمن امروز با جنگ ترکیبی و شناختی
و با ابزار فناوریانه و فضای مجازی
به دنبال تداوم دشمنی با نظام و انقلاب اسلامی است، اما با هدایت‌های
رهبر حکیم و فرزانه‌مان و همدلی همه مسئولان و مردم، این دشمنی‌ها نیز
همچون سایر دسیسه‌هایشان، از جمله فتنه ۸۸ نقش بر آب خواهد شد.

ضرورت استانداردسازی برای توسعه بستراقتصاد خدمات در کشور

دبیر شورای عالی فضای مجازی کشور با رئیس سازمان نظام روان‌شناسی و فعالان و مدیران برنامه‌ها (application) و سکوه‌های (platform) حوزه روان‌شناسی در فضای مجازی دیدار کرد.

دکتر سید ابوالحسن فیروزآبادی، دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی در این دیدار بر تسریع بررسی مطالبات فعالان و مدیران برنامه‌ها و سکوه‌های روان‌شناسی در فضای مجازی کشور و اهمیت ایجاد استانداردسازی برای سامان‌دهی این حوزه تأکید کرد. وی گفت:

حوزه روان‌شناسی یکی از بخش‌های مهم برای توسعه بستراقتصاد خدمات در فضای مجازی کشور، به‌خصوص در دوران پساکروناست و نظارت بر تبلیغات، احراز هویت، ارزیابی برخط و استانداردگذاری، ازجمله اقداماتی است که باید هرچه سریع‌تر در این حوزه صورت گیرد.

طرح صیانت به شورای عالی
فضای مجازی ارجاع نشده است.

به‌گزارش روابط عمومی مرکز ملی فضای
مجازی، با توجه به اخبار منتشرشده در

رسانه‌های داخلی و شبکه‌های اجتماعی خارجی درخصوص ارجاع «طرح صیانت از حقوق کاربران» برای بررسی و تصویب به شورای عالی فضای مجازی، به اطلاع می‌رساند هیچ‌گونه طرحی به این شورا برای بررسی، اعمال نظر کارشناسی و تصویب نهایی ارجاع نشده و صرفاً درخصوص محورهای سیاست‌های مدنظر شورای عالی فضای مجازی در زمینه قانون‌گذاری در مجلس شورای اسلامی درخواست اعلام نظر شده است.

گفتنی است با توجه به گسترش روزافزون فضای مجازی در تمامی ابعاد زندگی و اهمیت طرح صیانت از حقوق کاربران برای فعالان حوزه فضای مجازی و آحاد مردم، به اطلاع می‌رساند هرگونه اطلاع‌رسانی درخصوص مصوبه یا تصمیمی که ازسوی شورای عالی فضای مجازی کشور صورت می‌گیرد، صرفاً ازطریق مراجع ذیربط در شورای عالی فضای مجازی و مرکز ملی فضای مجازی به اطلاع عموم مردم خواهد رسید.

ضرورت مدیریت فضای مجازی در داخل کشور و به دست مدیران فرهنگی، نه دشمنان

حجت الاسلام والمسلمین آقانه‌رانی
بر لزوم مدیریت فضای مجازی برای
کاهش آسیب‌های اجتماعی تأکید

کرد و گفت: فضای مجازی باید در داخل کشور و توسط مدیران فرهنگی مدیریت شود، نه دشمنان.

اخبار اسلام

و فضای مجازی در جهان

رویدادهای فضای مجازی جهان اسلام

دارالافتاء؛ نخستین نهاد دینی فعال در تیک تاک

دکتر شوقی علام، از مفتیان برجسته دارالافتای مصر در مصاحبه با رسانه‌های مصری اظهار داشت:

فضای مجازی ابزاری است که خدای متعال در اختیار بشر قرار داده است. قضاوت درباره این ابزار به صورت انتزاعی صحیح نیست و باید در نوع بهره‌برداری از آن قضاوت شود که آیا مفید است یا مضر؟ وی در ادامه خاطر نشان کرد:

دارالافتاء مصر، اولین مؤسسه مذهبی است که وارد تیک تاک شده است. هدف این کار مقابله با محتواهای منفی بسیاری است که در این برنامه قرار داده شده بود. دارالافتا با ورود به این فضای تبلیغی جدید توانست معارف و محتوای اسلامی مناسب را برای مخاطبان بارگزاری کند. این صفحه هم‌اکنون بیش از سیزده هزار دنبال‌کننده دارد.

تیک تاک، شبکه اجتماعی چینی است که به کاربران اجازه می‌دهد موزیک ویدئوهای بسیار کوتاه سه تا شصت ثانیه‌ای را در آن به اشتراک بگذارند.

اینترنت و فناوری؛ چالش‌های جدید پیش روی مبلغان دینی

دکتر محمد الدوینی، معاون دانشگاه الأزهر اظهارداشت: واقعیتی که ما در آن زندگی می‌کنیم، چالش‌های بزرگی درخصوص تنوع منابع کسب علم ایجاد کرده است.

اینترنت معلمان، علما، متفکران، شیوخ و مفتی‌های جدیدی به وجود آورده است. به همین دلیل، بر علمای اسلامی لازم است سرمایه‌گذاری مناسبی به منظور ترسیم تصویر صحیح و جامع از اسلام برای مخاطبان انجام دهند. وی خواستار انجام مطالعات و تحقیقات بیشتر با هدف آشکارسازی چالش‌ها و موانع مربوط به روش‌های آموزشی در الأزهر و آسیب‌شناسی تبلیغ اسلام در عصر حاضر و چگونگی رفع آسیب‌های آن شد. الدوینی همچنین خاطرنشان کرد:

مبلغان دینی با آشنایی و به‌کارگیری ابزارها و روش‌های جدید متناسب با مقتضای جوامع و مخاطبان خود می‌توانند به مقابله با آسیب‌های اخلاقی نوظهور در جوامع اسلامی بپردازند.

راه اندازی اپلیکیشن کتابخانه دیجیتالی «اسلام وب»

معاونت ارشاد دینی وزارت اوقاف و شئون
اسلامی قطر هم‌زمان با برپایی نمایشگاه
کتاب ماه رمضان در دوحه، از برنامه کاربردی

«کتابخانه دیجیتالی اسلام وب» رونمایی کرد.

مال الله الجابر، مدیر بخش دعوت و ارشاد دینی در این مراسم اظهار داشت:
راه اندازی این اپلیکیشن، یکی از برنامه‌های شبکه اسلامی وزارت اوقاف و
امور اسلامی در جهت گسترش علم و دانش است.
وی خاطرنشان کرد:

اهداف زیادی برای راه اندازی اپلیکیشن کتابخانه وب اسلام در نظر گرفته
شده است که مهم‌ترین آن، دسترسی علاقه‌مندان به کتاب‌های مرجع در
زمینه‌های مختلف، مانند عقاید، عبادات، معاملات و آداب است.
اپلیکیشن کتابخانه اسلام وب دارای بیش از هفتصد هزار صفحه، سی هزار عنوان
موضوعی، دومیلیون لینک موضوعی و بیش از چهارصد هزار حدیث است.
اسلام وب در طول سالیان گذشته، اپلیکیشن‌های الکترونیکی بسیاری
را راه اندازی کرده است که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به اپلیکیشن تفسیر،
بیوگرافی و تاریخ اشاره کرد.

بی توجهی شبکه‌های اجتماعی مطرح دنیا به فعالیت‌های اسلام‌هراسانه فضای مجازی

براساس نتایج به دست آمده از بررسی‌های انجام شده در آمریکا، ۸۹ درصد شکایات برضد فعالیت‌های اسلام‌هراسانه که به شرکت متا، توییتر و گوگل شده، بدون جواب باقی مانده است.

در گزارش مرکز دشمن ستیزی دیجیتال (CCDH) با اشاره به بیانیه مشترک شرکت‌های متا، توییتر و گوگل که از فراخوان حذف پست‌های تروریستی و خشونت‌آمیز در سال ۲۰۱۹ حمایت می‌کنند، تأکید شده که این سخنان و بیانیه‌های مطبوعاتی، چیزی جز وعده‌های تو خالی نیست.

محققان این مرکز ۵۳۰ پست حاوی محتوای آزاردهنده، که مسلمانان را با کاریکاتورهای نژادپرستانه، توطئه‌ها و ادعاهای بی‌اساس هدف قرار می‌دهد، رصد کرده‌اند که دست کم ۲۵ میلیون بار مشاهده شده است، اما هیچ واکنشی از سوی مسئولان این شبکه‌ها صورت نگرفته است.

جالب‌تر اینکه رصد مطالب اسلام‌هراسانه با استفاده از هشتگ، کار بسیار راحتی است؛ هشتگ‌هایی مانند #deathtoislam #islamiscancer

اخبار دفتر

مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی

رویدادهای دفتر مطالعات اسلامی و
ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی

انتشار نخستین توصیه نامه دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی

توصیه نامه خطاب به مجلس شورای اسلامی و مقررندگان فضای مجازی این توصیه نامه حاوی تذکرات بسیار مهمی در خصوص رویکرد صحیح در عرصه قانون گذاری فضای مجازی است که متن آن بدین شرح است:

بی شک هر جامعه ای نیازمند قانون است و بی قانونی یا عدم التزام به قانون، در هیچ جامعه ای پذیرفته نیست. جمهوری اسلامی ایران نیز همواره بر اهمیت قانون و قانون گذاری در عرصه های مختلف تأکید داشته است؛ آنچنان که مقام معظم رهبری، قانون را «نرم افزار اداره کشور»^۱ و اهمیت کشور را به «تنظیم قوانین آن»^۲ می داند. از این رو، ضمن تشکر بابت ورود جدی مجلس شورای اسلامی و دیگر نهادهای مقرره گذار و تنظیم گر به عرصه قانون گذاری در حوزه فضای مجازی، دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی، توصیه نامه ذیل را تقدیم می دارد:

از مهم ترین ویژگی های ماهیتی فضای مجازی که التفات به آن، تغییرات مبنایی و بنایی قابل توجهی در عرصه قانون گذاری به وجود می آورد، «کم رنگ شدن مرزهای جغرافیایی» است. شاید کمتر آینده پژوه فضای مجازی را بتوان

۱. بیانات امام خامنه ای در دیدار نمایندگان مجلس، هشتم خرداد ۱۳۸۴.

۲. بیانات امام خامنه ای در دیدار نمایندگان مجلس خبرگان، هجدهم اسفند ۱۳۹۰.

یافت که در عصر فضای مجازی و عصر فناوری های همگرا، انطباق مرزهای سایبری را بر مرزهای جغرافیایی، امکان پذیر توصیف کند.

کمرنگ شدن مرزها، اگرچه از سویی پیام آور تهدیدی بزرگ از قبیل پیاده سازی حکمرانی یک پارچه نظام استکباری و اضمحلال حکومت ها و حکمرانی های متکی بر جغرافیاست که تمهیدات لازم را برای خنثی سازی این گونه تهدیدها ضروری می نماید، لیکن از سوی دیگر، فرصتی بزرگ برای بسط تمدنی انقلاب اسلامی و توسعه جبهه حق علیه باطل به سراسر جهان است. توضیح آن که، جامعه مسلمانان جهان با وجود نیازهای اختصاصی متناسب با سبک زندگی اسلامی در عرصه های مختلف، از جمله اقتصاد، فرهنگ، ارتباطات، آموزش، بهداشت و... در فضای مجازی از نظرها مغفول مانده است و همچون زمین پهناور حاصل خیز و قابل زراعتی است که هیچ کشور یا نهادی آنچنان که باید، از آن استفاده نکرده است. این فرصت را می توان یکی از بهترین و تاریخی ترین فرصت های پیش روی جمهوری اسلامی ایران به منظور تمدن سازی و بسط تفکر انقلاب اسلامی دانست. فرصتی که تنها در عرصه اقتصادی، بازار چندتریلیون دلاری را تنها در حوزه های غذای حلال، پوشاک حلال، سفر حلال، لوازم آرایش، دارو و رسانه حلال در سال در اختیار دارد.

در نتیجه، محدود کردن استقلال در فضای مجازی به «ایجاد فضای مجازی مستقل در داخل مرزهای جغرافیایی»، ترجمه ای زبینه و بایسته نیست و می توان از آن با عنوان «نشانی نادرست پیش روی مقرره نویسان و قانون گذاران» یاد کرد؛ بلکه استقلال در فضای مجازی به معنای «ایجاد حکمرانی فضای مجازی در گستره جهانی، مستقل از حکمرانی استکباری است» که طبیعتاً حکمرانی در هر چهار لایه سخت افزار، نرم افزار، محتوا و کاربر را دربر می گیرد. البته پرواضح است که دستیابی به این امر، مستلزم قوت و قدرت برتر درونی،

ازجمله تحقق شبکه ملی اطلاعات است. بدیهی است در مواجهه با فضای مجازی، رفتار حاکمیت، ازجمله در حوزه قانون‌گذاری، با اثرپذیری از این نگاه و ناظر به هدف مهمی همچون تحقق حکمرانی اسلامی فضای مجازی، دستخوش تغییرات اساسی خواهد شد.

در عرصه داخلی، قانون‌گذاری‌های مجلس شورای اسلامی و دیگر نهادهای تقنینی به شیوه فعلی، نه تنها فضای پیش‌برنده‌ای را برای کنشگران این عرصه ایجاد نکرده و مسیر ناهموار مواجهه فعال در فضای مجازی را هموار نمی‌سازد، بلکه محدودسازی، کاهش قدرت عمل، افزایش ریسک و در نتیجه خروج ظرفیت‌های انسانی و اجرایی بخش خصوصی را از کشور به دنبال دارد؛ به‌ویژه در شرایط ناآبادانه رقابتی که فعالیت مسئولان سکوپلترم‌های داخلی در مقابل فعالیت آزادانه و غیرمسئولانه سکوها‌های مشابه خارجی، توان کسب سهم کافی را از بازار داخلی نیز از این شرکت‌ها می‌گیرد؛ چه رسد به بازار بین‌المللی. این در حالی است که شرایط کنونی و چشم‌انداز آینده کشور در عصر فضای مجازی، ایجاب می‌کند نظام قانونی کشور در خصوص فضای مجازی به‌گونه‌ای باشد که نه تنها شرکت‌ها و نخبگان کشور را بر فعالیت در داخل کشور مجاب و پیرانگیزه سازد، بلکه بستری امن و مساعد برای فعالیت فرامرزی ایجاد کند و همچنین شرکت‌ها، سکوها و حتی کاربران و کنشگران خارجی را در قلمرو خود وارد ساخته، به تبعیت از قوانین و سیاست‌های جمهوری اسلامی وادارد.

علاوه بر آن، شیوه‌های سنتی قانون‌گذاری، اعم از تعیین چارچوب‌های رفتاری، الزام سازمان‌ها و نهادهای تحت‌الامر و عموم مردم به رعایت آن، تعیین مجازات‌های مالی و فیزیکی برای متخلفان، ایجاد شرایط نظارت و بررسی عملکرد و احقاق حقوق به واسطه مراجع قضایی، همه و همه

اگرچه متناسب با ظرفیت‌های داخلی ضروری است، لیکن کافی نیست و در حکمرانی جهانی فضای مجازی، کارآمدی چندانی نخواهند داشت؛ چنان‌که تهاجم دشمن در فضای مجازی نیز، نه از طریق اعمال حاکمیت سنتی، بلکه از طریق بسط حکمرانی تحقق یافته است. آنچه حکمرانی فضای مجازی در سطح جهان اقتضا می‌کند، پیگیری و تحقق منویات جمهوری اسلامی ایران به شیوه‌هایی دیگر، از جمله موارد ذیل است:

الف. نقش‌آفرینی موثر در مجامع جهانی و سازمان‌های بین‌المللی

با توجه به آن‌که دستورات اسلامی مطابق با عقل، فطرت و نیازهای انسانی است، کمتر مفهومی از مفاهیم اسلامی است که جوامع جهانی خواستار آن نباشند و اقبال عمومی را به همراه نداشته باشد؛ چنان‌که حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) فرمودند: «فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا»^۱. از این رو، جمهوری اسلامی ایران می‌تواند با اتکا به منطق اسلام و ویژگی‌های مشترک انسانی در جهت تأمین مصالح عامه، به خوبی در مجامع بین‌المللی ایفای نقش کند و قوانین جهانی را به سمت مبانی و ارزش‌های اخلاقی، اسلامی سوق دهد. اما چالش مهم آن است که گاهی مسائل پیچیده سیاسی و منافع اقتصادی، دیگر کشورها را به رغم اذعان به حقانیت قوانین پیشنهادی، به تقابل با آن و طرفداری از باطل وادار می‌سازد. از این روست که باید اذعان کرد نقش‌آفرینی در جوامع و نهادهای بین‌المللی، نیازمند قدرت است؛ چنان قدرتی که ترس از روبه‌رو شدن با عواقب مخالفت‌های کورکورانه متأثر از فشار دولت‌های مستکبر، مهم‌ترین عامل کرنش دیگر کشورها در برابر مواضع ایران باشد. پرواضح است که هرچه در مسیر دستیابی به حکمرانی

۱. «اگر مردم، خوبی‌های کلام ما را می‌دانستند، حتماً از ما پیروی می‌کردند» (عیون أخبار الرضا (علیه السلام)، ج ۱، ص ۳۰۷، ح ۶۹).

اسلامی فضای مجازی پیشرفت حاصل گردد و ضمن تقویت زیرساختی، سخت افزاری، نرم افزاری و محتوایی، سهم کشور از بازار جهانی افزون شود، قدرت دیپلماسی ایران افزایش خواهد یافت.

ب. تشکیل شرکت های فراملیتی (کنسرسیوم های جهانی) مقررگذاری با محوریت ج.ا.ایران

قانون گذاران و مقرره نویسان فضای مجازی، چنانچه با نگاه جهانی و ناظر به پیاده سازی حکمرانی فضای مجازی به مقرره گذاری بپردازند، به تفاوت های اساسی رویکردی خواهند رسید؛ چراکه با لحاظ اقتضائات رویکرد فعال جهانی، همچون شرایط و فرهنگ عموم مردم جهان، به یقین قانون گذاری و نیز شیوه های نظارتی و مجازات و دادرسی، کاملاً دگرگون خواهد شد. در این حکمرانی، مشارکت دهی دیگر کشورها و حتی شرکت های مرتبط در تدوین قوانین و تنظیم گری فضای مجازی اسلامی، ضروری است.

ج. تأکید بر تحقق اهداف تقنینی از طریق خلافت در ساختارهای فضای مجازی و اولویت بخشی به تنظیم گری خدمات محور به جای قانون گذاری حاکمیتی

به طور کلی در بسیاری از مواقع، ساختارها، قدرت پیش برنده تری در مقایسه با قواعد و قوانین دارند و از این روست که در تجزیه و تحلیل فضای مجازی موجود، رد پای سیاست ها و اهداف برخاسته از تفکر لیبرالی، ماتریالیستی و آنارشیکستی را در ساختارهای فضای مجازی. از فناوری های سخت افزاری و نرم افزاری و سکوها گرفته تا برنامه ها و خدمات محتوایی خرد. به روشنی می توان مشاهده کرد. از سوی دیگر، نگاه به اسلام به عنوان نظامی فکری که در آن، حیثیت ساختار ساز بسیاری از دستورات اسلامی را روشن می سازد. این ویژگی، گزینه تازه ای را پیش روی دغدغه مندان قانون مداری در فضای مجازی می گذارد که اهداف تقنینی و تنظیم گرانه را از طریق

تنظیم استانداردها، تعهدات (لایسنس)، پروتکل‌ها و خلاقیت در بازطراحی ساختارهای فضای مجازی در چارچوب نظام فکری اسلام دنبال می‌کند. در پایان، با توجه به مقدمات ذکر شده و با تأکید بر لزوم بازنگری در ساختارها و فرایندهای مجلس شورای اسلامی و دیگر مراکز قانون‌گذار، متناسب با تأمین خلأها و پویایی تقنینی در عرصه فضای مجازی، رویکردها و خلأهای قانونی حایز اولویت در این عرصه به شرح ذیل پیشنهاد می‌گردد:

رویکردها

- اولویت‌بخشی به رویکرد ایجابی، تسهیل‌گر و توسعه‌ای در قانون‌نگاری در راستای تحقق اهداف تمدنی انقلاب اسلامی؛
- تأکید بر بهره‌گیری و تعامل با ذی‌ربطان و متخصصان حوزه‌های مختلف در تدوین قوانین فضای مجازی؛
- روزآمدی و پویایی قوانین فضای مجازی متناظر با سرعت تحولات این فضا؛
- توجه مسئولیت و خطاب قوانین به حاکمیت و نهادهای مسئول در نظام، بیش و پیش از عموم مردم (کاربران) و فعالان (خدمات‌دهندگان) این عرصه؛
- تقویت ارتباطات با نهادها و مراکز بین‌المللی سیاست‌گذاری، تقنینی و حقوقی به منظور مشارکت فعال در تنظیم‌گری فضای مجازی؛
- توجه به ظرفیت‌های مردمی و ایجاد فضای مشارکت عمومی به‌ویژه جامعه مسلمان جهان، در سطوح مختلف حکمرانی فضای مجازی؛
- اولویت‌بخشی به تنظیم‌گری خدمات محور.

موضوعات تقنینی حائز اولویت

- طرح پشتیبانی و رفع موانع تولید محصولات سخت افزاری، نرم افزاری و محتوایی فضای مجازی؛
- طرح حمایت از توسعه برون مرزی تولیدات بومی فضای مجازی؛
- طرح کاهش خطر سرمایه گذاری در تولید سخت افزارهای حیاتی کشور؛
- طرح حمایت از شرکت های دانش بنیان در حوزه فاوا؛
- طرح تسهیل صدور مجوز در ارائه محصولات و خدمات فضای مجازی؛
- طرح حمایت از تشکیل کنسرسیوم های بین المللی مدیریت فضای مجازی
ذیل گفتمان اسلامی؛
- طرح تدوین استانداردهای ایرانی، اسلامی زیرساخت ها، سکوها و محصولات مجازی؛
- طرح تقویت امنیت زیرساخت های سخت افزاری، نرم افزاری در برابر حملات سایبری؛
- طرح تأمین زیرساخت ها و فناوری های لازم به منظور میزبانی منطقه ای و فرامنطقه ای در کشور؛
- طرح حمایت از مراکز علمی به منظور توسعه علم و فناوری در تراز کشورهای پیشرو؛
- طرح تقویت ساختارهای تولید محتوای درآمدزا (توجه به قوانین مالکیت محتوا)؛
- طرح تقویت و توسعه فعالیت های مردمی در کنشگری فضای مجازی،
از جمله تولید محتوا، تواصی عمومی و

والسلام علیکم ورحمت الله وبرکاته
دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی

**نقد و بررسی
توصیه نامه «قانون،
پیشران بسط تمدن
انقلاب اسلامی
در فضای مجازی»**

ضمن تقدیر و تشکر از دفتر مطالعات اسلامی مرکز ملی فضای مجازی، به اطلاع می‌رساند این توصیه نامه به وسیله برخی کارشناسان مربوطه در مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. مرکز تحقیقات روند شکل‌گیری مباحثات علمی را پیرامون حکمرانی فضای مجازی مغتنم شمرده، از فرصت پیش آمده برای ارتقای این اندیشه استفاده خواهد کرد. آنچه در ادامه می‌آید، نظر کارشناسی این نهاد پیرامون توصیه نامه فوق است. در این نقد و بررسی «گفتمان انقلاب اسلامی در مواجهه با فضای مجازی» برای اولین بار و به صورت مدوّن، تبیین شده است.

پیشنهاد پایانی: آنچه در پایان پیشنهاد می‌شود، عبارت است از: «ارائه الگوی جامع حکمرانی جمهوری اسلامی ایران در فضای سایبر، شامل مبانی، نقشه راه، سیاست‌های کلی و برنامه‌ها مبتنی بر هویت ملی و تولید علم بومی». تا مدل مطلوب حکمرانی جمهوری اسلامی ایران در فضای سایبر از جانب حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها، طراحی و عرضه نشود، عرصه حکمرانی کشور دائماً مبتلا به التقاط است و این آسیب، فرصت‌های فوق العاده را از بین می‌برد و تهدیدات فراگیری را دامن‌گیر می‌کند...».

دسترسی به متن نقد و بررسی توصیه نامه:

<https://hawzahnews.com/xbF6Q>

مرکز ملی فضای مجازی

پژوهشگاه فضای مجازی

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی

جوابیه دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی در خصوص نقد مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی در تاریخ ۲۵ اسفند ۱۴۰۰، توصیه‌نامه‌ای خطاب به مجلس شورای اسلامی و مقررین نویسان فضای مجازی منتشر نمود که از جانب مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی، مورد توجه و نقد قرار گرفت. لذا این دفتر، بدین وسیله ضمن تشکر فراوان از نقد این توصیه‌نامه، جهت تلاش برای مفتوح ماندن باب گفت‌وگو و تعامل نظری در این عرصه، چند نکته کلی را که احساس می‌شود منشأ نقدهای مطرح‌شده بود، بیان می‌دارد:

- آنچه از براینده این نقد به وضوح احساس می‌شود، جهت‌دار بودن نقد متناسب با پیش‌فرض‌های ناصحیح است؛ از جمله پیش‌فرض آن‌که این توصیه‌نامه، در نقد عملکرد مجلس شورای اسلامی و در مخالفت با طرح صیانت تدوین شده است. این در حالی است که توصیه‌نامه معهود، ناظر به تمامی مراکز و نهادهایی است که به‌نحوی در فرایند تقنین و مقررگذاری فضای مجازی دخیل هستند، و همچنین ناظر به تمامی عرصه‌های تقنینی فضای مجازی و فرای خردقوانینی، همچون طرح صیانت نگاشته شده است.
- باوجوداین، معتقد است عمل به نکات مطرح‌شده در این توصیه‌نامه که به‌منظور ایجاد گفت‌وگویی همسو میان مسئولان، نخبگان، کارشناسان و حتی عموم مردم در عرصه قانون‌گذاری فضای مجازی تهیه و منتشر شده

است، می‌تواند موجب ارتقای طرح‌های جاری مجلس و کاهش قابل‌توجه اختلافات پیش‌آمده گردد.

- از مهم‌ترین ایرادهای این نقد، عدم درک صحیح از مسئله حکمرانی و خلط میان دو مفهوم «حاکمیت» و «حکمرانی» است. درحالی‌که تنها حاکمیت به شیوه سنتی است که با هدف «تحمیل اراده»، به حفظ قدرت بر مردم و در دست داشتن ابزارهای اعمال قدرت نیاز دارد و ازاین‌رو، چارچوب سلطه خود را منحصر در سرزمین و مرزهای جغرافیایی تعریف می‌کند؛ لیکن حکمرانی، قوّت در مردم را دنبال می‌کند و پیش‌تر و بیشتر بر «هدایت اراده‌ها» تأکید دارد.
- اگرچه مسائل کلان و مهم سرزمینی، ازجمله مرزبندی‌های سیاسی، امنیت، استقلال و... مربوط به حاکمیت است و با استفاده از ابزارهای حاکمیتی، ازجمله «سرزمین» تأمین می‌گردد که حفظ آن از اوجب واجبات است، لیکن همین امر بدون نگاه به هدایت اراده‌ها و حکمرانی بر افکار و رفتارها، دائماً متزلزل و در معرض خطر خواهد بود.
- حاکمیت زمانی قوی‌تر است که بتواند اقتدار خود را بر مردم افزایش دهد، اما اولاً قدرت حاکمیتی، لزوماً مقدم بر حکمرانی نیست؛ چنان‌که حضرت امام خمینی رحمته‌الله علیه قبل از انقلاب اسلامی، بر مردم آن چنان حکمرانی می‌کرد که مردم، مال و جان خود و فرزندان خود را در تبعیت از فرامین ایشان فدا می‌کردند بدون آنکه حکومتی تشکیل داده باشد، یا از ابزارهای حاکمیتی بهره برد. ثانیاً قدرت حاکمیت‌ها، به‌ویژه حکومت اسلامی در همراهی مردم است. به‌همین دلیل، حکومت اسلامی در چارچوب مردم‌سالاری دینی، تعمداً و به‌منظور همراهی بیشتر مردم، از استعلا‌ی خود می‌کاهد و بر تألیف قلوب و نقش‌دهی به سایر کنش‌گران تأکید می‌کند. در این رابطه، مقام معظم رهبری رحمته‌الله علیه فرمودند: «یکی از موضوعاتی که بسیار مهم است... مسئله حکمرانی اسلامی است. حکمرانی در منطق اسلام از بن و بنیاد با حکمرانی‌های رایج جهان متفاوت است؛ نه شبیه سلطنت است، نه شبیه ریاست جمهوری‌های امروز دنیاست، نه شبیه فرماندهی هاست، نه شبیه رؤسای کودتاگر است؛ شبیه هیچ‌کدام از این‌ها

نیست؛ یک چیز خاصی است مَّتکی به مبانی معنوی. سبک حکمرانی اسلامی این است: مردمی بودن، دینی بودن، اعتقادی بودن، اشرافی نبودن، مسرف نبودن، ظالم نبودن؛ ... این‌ها چیزهایی است که سلاح‌های جدید ماست، باید از این‌ها استفاده کرد.

■ دال مرکزی توصیه‌نامه، مسئله کم‌رنگ شدن مرزهای جغرافیایی نبوده، بلکه گسترش جهانی حکمرانی اسلامی است؛ لیکن طرح مسئله کم‌رنگ شدن مرزهای جغرافیایی، گزارشی از واقعیتی خارجی است و درک این واقعیت، به‌ویژه در فهم فرصتی که برای گسترش جهانی حکمرانی اسلامی در عصر فضای مجازی به وجود آورده است، از سوی نهادهای قانون‌گذار ضروری است.

■ به‌رغم آنچه گفته شد، اساساً گفتمان انقلاب اسلامی، گفتمانی است که خود را به سرزمین خاصی محدود نمی‌کند و مرز بین حق و باطل را، مهم‌ترین معیار مرزبندی میان انسان‌ها می‌داند؛ چنان‌که به این مهم در مقدمه قانون اساسی تصریح شده و آمده است: «قانون اساسی با توجه به محتوای اسلامی انقلاب ایران که حرکتی برای پیروزی تمامی مستضعفین بر مستکبرین بود، زمینه تداوم این انقلاب را در داخل و خارج کشور فراهم می‌کند؛ به‌ویژه در گسترش روابط بین‌المللی با دیگر جنبش‌های اسلامی و مردمی می‌کوشد تا راه تشکیل امت واحد جهانی را هموار کند (إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُون) و استمرار به مبارزه در نجات ملل محروم و تحت ستم در تمامی جهان قوام یابد».

■ با این مقدمه و با وجود نیاز میلیاردها انسان به ولی فقیه، مبانی نظری برپایه حقیقت، سبک زندگی اسلامی، نظامات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی اسلامی، و همچنین با وجود فرصت بزرگی که فضای مجازی در اختیار حکومت ج.ا.ا برای بسط حکمرانی اسلامی قرار داده است، هرگونه ممانعت یا تأخیر در کنش‌گری‌های جهانی، در سطوح سیاستی، تقنینی، حقوقی و اجرایی، کم‌همتی و ظلم در حق جوامع مستضعف سراسر جهان است. مضاف بر اینکه حتی حفظ مرزهای جغرافیایی در فضای فیزیکی نیز بی‌نیاز از

کنش‌گری‌های برون‌مرزی نیست؛ چنان‌که عمق راهبردی ج.ا.ایران در عرصه نظامی و سیاسی، تا مرزهای بسیاری از کشورهای منطقه و خارج از منطقه گسترش پیدا کرده است.

- بسیاری از نقدها، ناشی از کم‌دقتی در متن بود؛ چراکه در متن توصیه‌نامه بر ضرورت اصل قانون‌گذاری، لزوم قانون‌گذاری به شیوه سنتی علی‌رغم عدم‌کفایت آن، لزوم فعالیت‌های درون‌مرزی، ازجمله تحقق شبکه ملی اطلاعات، تهدید بودن کم‌رنگ شدن مرزهای جغرافیایی در عین ایجاد فرصت برای تمدن‌سازی اسلامی و مسائلی از این دست با صراحت تأکید شده است، لیکن گویا ناقد یا ناقدان محترم، تلقی کرده‌اند که توصیه‌نامه با اصل قانون‌گذاری یا قانون‌گذاری به شیوه سنتی مخالف است یا مرزهای جغرافیایی و فعالیت‌های درون‌مرزی را حایز اهمیت نمی‌داند.
- در پایان، دفتر مطالعات اسلامی پژوهشگاه فضای مجازی بر سخنان مقام معظم رهبری که در ابتدای نقد مرکز تحقیقات اسلامی مجلس آمده بود، تأکید می‌کند: «فضای سایبری، مدل جدید از حکمرانی جهانی است که در این فضا دنیا شکل می‌گیرد و مدل حکمرانی جهان و کشورها را تغییر می‌دهد و ما باید به‌دنبال مدل جدید حکومتی از حکومت اسلامی در فضای سایبر برویم.

والسلام علیکم ورحمه‌الله و برکاته

۲۱ فروردین ۱۴۰۱

شکل گیری انقلاب اسلامی با حکمرانی حضرت امام خمینی رحمته الله علیه براساس هدایت اراده ها، مصداق بازز قدرت حکمرانی غیرحاکمیتی است.

حجت الاسلام حاج حسینی، رئیس دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی مرکز ملی فضای مجازی درگفت وگویی زنده ای که مورخ ۲۱ اردیبهشت ۱۴۰۰، پیرامون توصیه نامه دفتر مطالعات اسلامی خطاب به مجلس شورای اسلامی و مقررندگان عرصه فضای مجازی برگزار شد، اظهار داشت:

- مسئله قانون گذاری در حوزه فضای مجازی با قانون گذاری در عرصه های دیگر، تفاوت عملکردی و ماهوی دارد و فهم این تفاوت، بسیار مهم است. فضای مجازی ویژگی های ماهوی دارد که جداناپذیر از این فضا است. برای نمونه یکی از این ویژگی ها، کم رنگ شدن مرزهای جغرافیایی است. توجه به این تفاوت ها ما را به این نتیجه می رساند که قاعده بازی در فضای مجازی، با فضای کالبدی متفاوت است و به تبع آن، قانون گذاری در این حوزه متفاوت با سایر حوزه ها است که البته این تفاوت تاکنون به درستی فهم نشده است و هدف اصلی توصیه نامه این است که قانون گذاران و سیاست گذاران به این تفاوت ها اشعار پیدا کنند.

وی در پاسخ به این که «نگارندگان توصیه نامه، چه مشکلی را در نظام دیده اند که به تدوین و انتشار این توصیه نامه پرداخته اند؟» تصریح کرد:

- فضای تعاملی ملل با یکدیگر در آینده نزدیک فضای تماماً جهانی است. غالب فعالیت های محدود به مرزهای جغرافیایی، در آینده فضای مجازی محکوم به شکست است. ما در حوزه های مختلف - برای مثال - به نهادهای علمی آموزشی رسماً اخطار می دهیم که تا حدود ده سال آینده، وزارتخانه ها و نهادهای مربوطه بیکار می شوند؛ چراکه سکوهای آموزشی جهانی چتر خود را در سایر کشورها خواهند گستراند و دانشجویها می توانند از داخل کشور، در بهترین دانشگاه های جهان و از بهترین اساتید آموزش ببینند و مدرک بگیرند و اساتید حوزه و دانشگاه می توانند در بهترین کرسی های تدریس با مخاطب بین الملل، به آموزش حوزه مورد علاقه یا دغدغه ی خود بپردازند. تنها راهی که وزارتخانه های علوم، آموزش و پرورش و همچنین حوزه علمیه می تواند به حیات خود بقا ببخشند، این است که سکوهای آموزشی جهانی متناسب با سیاست های خود ایجاد کنند؛ درغیراین صورت در آینده، سکوهای ملی و کوچک به وسیله سکوهای بزرگ جهانی بلعیده خواهند شد.

حکمرانی دانش برای جهت دهی تحقیقات اسلامی به سوی مسائل فضای مجازی

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی، درحوزه حکمرانی اسلامی فضای مجازی، با حجت الاسلام والمسلمین استاد محمد حسین ملک زاده به گفت و گو نشست است.

ملک زاده در این گفت و گو بیان داشت:

- حکمرانی دانش، به معنای تدبیر عام و سیاست گذاری کلان برای فضای علم است. در حکمرانی جاری در فضای علم، تلاش می شود با سیاست گذاری ها و ریل گذاری های مناسب، و بهره گیری از همه ابزارهای نرم و سخت، فرایندهای تولید و توزیع علم به صورتی مدیریتی و جهت دهی گردد که دانش مورد نیاز شخصیت های حقیقی و حقوقی مختلف در حوزه های گوناگون معرفتی، به میزان مورد نیاز، در زمانی مناسب، به بهترین شکل و با حداقل هزینه در اختیار آنان قرار گیرد.
 - در حکمرانی فضای علم و مدیریت دانش، اصلاح ساختارها، فرایندها و رویه های اداری، از اولویت برخوردار است. طراحی و به کارگیری الگوهای حکمرانی و راهبری مناسب از سوی خط مشی گذاران علم می تواند تحولات مثبت شگرفی در فضای علم، چه در عرصه تولید، چه توزیع و چه مصرف آن به وجود آورد.
 - برای هدایت، جهت دهی و سوق دادن تحقیقات اسلامی به سوی مسئله یا مسائلی خاص، همچون مسائل فضای مجازی، چاره ای جز بهره گیری از امکانات و ابزارهای حکمرانی دانش و مدیریت فضای علم نیست؛ هم برای سیاست گذاری، هم برای تنظیم و هم برای تسهیل.
 - اما پیش از هر چیز باید شناخت دقیقی از تحقیقات اسلامی، ابزار و روش آن و اشخاص دارای صلاحیت برای پرداختن به چنین تحقیقاتی داشته باشیم تا بدانیم این حکمرانی در چه فضایی و ناظر به چه شخصیت هایی باید اعمال گردد. از این رو، در این گفت و گو تمرکز اصلی بحث خود را بر این بخش، یعنی تلاش برای یافتن تصویر و تصور درستی از تحقیق و محقق اسلامی می گذارم.
 - درخور ذکر است که در این جا سخن از حکمرانی به مفهوم عام آن است، ولی در صورت تمرکز بر «حکمرانی اجتهادی» اندکی مسیر بحث متفاوت می گردد.
- مشروح گفت و گو:

بیانیه هیئت داوران اختتامیه جشنواره حل مسائل کلیدی فضای مجازی

بسم الله الرحمن الرحيم

- «فقه، تئوری واقعی و کامل اداره انسان از گهواره تا گور است» (امام خمینی رحمته الله علیه).
 - دفتر مطالعات اسلامی فضای مجازی، پیش از این، دو جشنواره در باب مسائل فضای مجازی برگزار کرده بود و «جشنواره حل مسائل کلیدی فضای مجازی» سومین جشنواره علمی از این سلسله جشنواره‌هاست.
 - رخداد علمی «جشنواره حل مسائل کلیدی فضای مجازی» با هدف گرفتن پاسخ از اهل علم در باب برخی از مسائل مهم فضای مجازی شکل گرفت؛ مسائلی که پاسخ به هریک از آن‌ها، پاسخ به بخش بزرگی از مسائل فضای مجازی را در پی می‌توانست داشته باشد. هدف فرعی این جشنواره معرفی مسائل مهم فضای مجازی به اهل علم و فضل، شناسایی چهره‌های جدید در عرصه پژوهش‌های اسلامی فضای مجازی و ترغیب جامعه علمی برای ورود به این عرصه بود.
 - هیئت داوران این جشنواره ضمن قدردانی از تلاش تک‌تک دست‌اندرکاران جشنواره و نیز محققان بزرگواری که در جشنواره قلم زدند، لازم می‌داند قبل از اعلام برندگان این دوره به چند نکته اشاره نماید:
- ۱- در عصر فضای مجازی و البته فناوری‌های نوین دیگر، کسانی موفق‌ترند که بتوانند افکار خود را به صورت ایده‌هایی عملیاتی در ساختار فنی و عملیاتی این فضا بگنجانند. از آن جاکه متون و حیانی سرشار از معرفت‌اند، با دقت و تأمل عقلانی در این متون، می‌توان ایده‌هایی برای آینده فضای مجازی در انداخت و در این جهان یکی از حکمرانان فضای مجازی گشت و در این فضا، سرزمین مطلوب خود را ساخت.

۲- با این که رویکرد تهدیدنگری به فضای مجازی در قشرهایی از جامعه رواج دارد، اما رویکرد پرسش های جشنواره، فرصت نگری به فضای مجازی بود و برخی پرسش ها حاوی ایده ها و دغدغه هایی مهم و کارآمد برای آینده فضای مجازی بود. در ارزیابی مقالات این نکته مورد توجه بود و البته غالب مقالات رسیده نیز رویکرد فرصت محوری به فضای مجازی داشتند.

۳- جشنواره دارای رتبه ISC و سطح مسائل مطرح در آن نیز پرسش های کلیدی در سطح مسائل بالای نظام بود. بنابراین، انتظار داشتیم استادانی از حوزه و دانشگاه در این جشنواره شرکت نمایند و مخاطب پرسش ها اساتید بودند؛ مع الأسف حضور کم رونقی از آنان را در جشنواره، از همان زمان اخذ چکیده ها شاهد بودیم. روزنه امید نظام، پروبال گرفتن پژوهشگران جوان در حوزه های علمیه و دانشگاه ها و شناسایی استعداد های جوان است؛ عنصری که در حال حاضر بیش از هر زمان دیگر به آن نیاز داریم و جشنواره به این سمت روی آورد. ما یقین داریم که منابع معرفت دینی در هر زمان و هر مکان از ظرفیت کافی برای پاسخ به مسائل بشر برخوردارند؛ اگر پاسخی داده نشود، ناشی از کم کاری ماست.

۴- در برخی از پرسش های مطرح شده حتی یک مقاله دریافت نشد؛ با این که پرسش های مربوطه از دغدغه های اساسی بودند. از سوی دیگر، درصد بالایی از چکیده های دریافتی و نزدیک به نصف مقالات دریافتی، در موضوع حریم خصوصی بود. این نکته ها می تواند مورد توجه تحلیل گران باشد. موضوعاتی که در آن ها مقاله دریافت نشد، عبارت اند از: بررسی فقهی- اجتماعی اصل و شیوه های ایجاد یا حضور در شبکه های اجتماعی؛ ملاحظات فلسفی- فقهی هنرهای دیجیتال؛

حدود سیاست‌گذاری، قانون‌گذاری و جرم‌انگاری در حکمرانی فضای مجازی از منظر فقهی؛ بررسی فقهی تراحم مسئله امنیت و جهانی شدن در عصر فضای مجازی؛ و مقایسه انتقادی نگاه سلبی و ایجابی در مواجهه با فضای مجازی.

۵- تعداد ۲۱۸ چکیده به جشنواره رسید که از این میان ۶۶ چکیده پذیرفته شد و در نهایت ۴۷ مقاله دریافت گردید که در ارزیابی اولیه ۲۳ مقاله و در ارزیابی نهایی ۷ مقاله برگزیده شد. در تمام این روزها بر آن بودیم که فقط با معیارهای تخصصی و کارشناسانه به قضاوت آثار بنشینیم. برای این منظور، در فرم ارزیابی مقالات نیز نوآوری خاصی صورت گرفت تا ارزیابی‌ها بر اساس کیفیت مقاله از نظر ساختاری و محتوایی انجام گیرد.

۶- مقالات در سه مرتبه ارزیابی شدند. در مرتبه اول، مقالاتی که ارزش علمی و پژوهشی اولیه را داشتند، انتخاب شدند. در مرحله دوم، ارزیابان متعددی از مراکز همکار، به ویژه حوزه علمیه خواران و جامعه المصطفی العالمية مقالات را ارزیابی کردند. در مرحله سوم، شورایی متشکل از تعدادی اساتید محقق در مسائل فضای مجازی به صورت جمعی مقالات را با توجه به نتایج ارزیابی دور دوم بررسی کردند و داوری نهایی بر عهده این شورا بود.

۷- با توجه به پایین بودن سطح مقالات، در این جشنواره در رتبه‌های اول و دوم مقاله‌ای پذیرفته نشد. دو مقاله در رتبه سوم و پنج مقاله در رتبه چهارم برگزیده شدند و یک مقاله نیز در خور تقدیر اعلام شد. دو مقاله از مقالات پذیرفته شده، از سطح علمی بالایی برخوردار بودند، اما چون از موضوعات مطرح در جشنواره خارج بودند، در رتبه‌های اول تا سوم جای نگرفتند. در انتها، مراتب پوز هیئت داوری را در تأخیری که در جدول زمانی برای اعلام نتیجه و رأی پیش‌بینی شده بود، اعلام می‌داریم.

اسامی برگزیدگان جشنواره حل مسائل کلیدی فضای مجازی

اسامی برگزیدگان جشنواره حل مسائل کلیدی فضای مجازی		
رتبه	نام نویسندگان	عنوان مقالات برنده
سوم	محسن رضائی صدرآبادی مهدی رعایانی	بررسی فقهی- اقتصادی ارزش پول و پیشنهاد رمزارز (ملی و بین المللی) مبتنی بر ارزش های اسلامی
سوم	محسن امیدوار امیرحسین مهدوی	مواجهه فقه نظام های اجتماعی با پدیده رمزارزها
برگزیده	محبوبه راستین	بررسی فقهی ارائه الگو برای لایه مند کردن فضای مجازی بر اساس تولید محتوا برای کودکان
برگزیده	سیدعلیرضا طباطبایی	چالش ها و فرصت های نظام امامت-امت سایبری
برگزیده	حسین مطلبی	نگاهی به مهمترین مسائل فلسفی، اخلاقی و فقهی هوش مصنوعی در اسلام
برگزیده	ثریا اکبرادیبی	امکان تعریف و حدود حریم خصوصی در فضای مجازی از منظر فقه
برگزیده	رضا سامان	نسبت سنجی نظام ولایت فقیه و فناوری زنجیره بلوکی با تاکید بر عنصر دولت گریزی
شایسته تقدیر	زهره مراد نجف آبادی اباذر کافی موسوی	تحلیل و مقایسه رویکردهای فقه فردی و فقه حکومتی در مواجهه با مسائل نوپدید

دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی

@oisc_majazi

آمریکا بیشترین سود را از هرج و مرج کنونی در استفاده از داده‌های شخصی میلیون‌ها کاربر می‌برد

دکتر عادل عبدالصادق، رئیس «مرکز عربی
پژوهش‌های فضای مجازی» در مصر:

■ وضعیت امروز شبکه‌های اجتماعی و به‌ویژه فیس‌بوک، تحقیرآمیز است. کشورهای مسلمان باید شبکه‌های اجتماعی‌ای داشته باشند که داده‌های میلیون‌ها کاربرشان در آن ذخیره شود.

دفتر مطالعات اسلامی فضای مجازی، در گفت‌وگویی اختصاصی با دکتر عادل عبدالصادق، آخرین دیدگاه‌های این پژوهشگر را درباره مسائل مختلف فضای مجازی جویا شد.

دکتر عادل عبدالصادق، پژوهشگر شاخص مصری در عرصه مطالعات فضای مجازی است که پژوهش‌هایش حوزه‌های روابط بین‌الملل، فضای مجازی، تروریسم الکترونیک را در بر می‌گیرد.

دموکراسی دیجیتال، مفاهیم و ابزارهای اثرگذار گروه‌های مجازی و فضای مجازی و روابط بین‌الملل برخی از آثار او در این زمینه است. از جمله فعالیت‌های او در زمینه فضای مجازی «عضویت در جمعیت بین‌المللی اینترنت ISOC در سوئیس» و «عضویت در کمیته مشورتی "انجمن عربی حکمرانی اینترنت"» است. وی در حال حاضر مؤسس و رئیس «مرکز عربی پژوهش‌های فضای مجازی» در مصر است.

سعید مهدیان، کارشناس دفتر مطالعات اسلامی فضای مجازی، در مصاحبه اختصاصی با این پژوهشگر شاخص فضای مجازی، موضوعاتی چون «آینده فضای مجازی»، «قوانین فضای مجازی» و «راهکارهای حفظ حاکمیت کشورها در فضای مجازی» را به گفت‌وگو نشست است تا از آخرین آرا و نظریات این پژوهشگر مطلع شود.

برای مطالعه مشروح گفت‌وگو به لینک b2n.ir/d55248 مراجعه فرمایید.

هفتمین شماره خبرنامه انگلیسی «اسلام و فضای مجازی»

هفتمین شماره خبرنامه انگلیسی «اسلام و فضای مجازی» به همت واحد بین‌الملل دفتر مطالعات اسلامی فضای مجازی منتشر شد. این خبرنامه به بازتاب اخبار حوزه فضای مجازی اسلامی در حوزه‌های داخلی و خارجی و نیز اخبار دفتر می‌پردازد.

دریافت فایل:

64583n.ir/2b

برگزاری دوازدهمین فیلم نشست با موضوع جاودانگی دیجیتالی
همراه با معرفی، نمایش و نقد مجموعه «آپلود» به همت دفتر
مطالعات اسلامی و ارتباطات مرکز ملی فضای مجازی

حجت الاسلام انبیایی استاد حوزه علمیه و پژوهشگر حوزه حوزه الهیات
دیجیتال در این نشست با بیان این که «ایده اصلی سریال "آپلود" بسیار
جسورانه و ابتکاری است، اما در آن ایرادهای فراوان ارزشی، هنری و فنی به
چشم می خورد»، اظهار داشت:

سربال «آپلود» اپیزود «برخواهم گشت»، سربال «آیینہ سیاه»، به بحث جاودانگی دیجیتال می پردازد که در این خصوص نرم افزارهایی در بستر وب و گوشی های هوشمند همچون رومن، اینترناین و... تولید شده و اخیراً دکتر حسین، پژوهشگر اصالتاً ایرانی در دانشگاه رایسون مشغول کار روی نرم افزاری پیشرفته تر با نام «ابدیت افزوده» است. وی ادامه داد:

مرحله نخست از جاودانگی دیجیتال به این صورت است که شما می توانید تنظیماتی در صفحات شبکه های اجتماعی خود انجام دهید که پس از مرگ شما برای خانواده و دوستان شما، پیام هایی همچون پیام تبریک تولد یا... ارسال شود. در مرحله بعد، رفتارهای شما در فضای مجازی آنالیز می شود و پس از مرگ شما، این عملکرد براساس الگوی رفتاری شما در فضای مجازی ادامه پیدا می کند. برای مثال، اگر زمانی که شما زنده بوده اید، با دیدن تصویری، یک صفحه مجازی را آنفالو کرده اید، پس از مرگ هم چنانچه در همان موضوع تصویری مشاهده شود، آن صفحه آنفالو می شود. همچنین امکان گفت وگویی متنی و صوتی پس از مرگ شما به وسیله نرم افزار فراهم می آید؛ همان گونه که در اپیزود «برخواهم گشت» به این موضوع اشاره می شود.

این استاد حوزه علمیه با اشاره به مراحل بعدی جاودانگی دیجیتال تصریح کرد:

مرحله بعدی پس از مرگ شما بدین صورت است که در واقعیت مجازی، آواتاری از شما ساخته می شود که در آن دنیای سه بعدی (همچون متاورس)، از شما ساخته می شود که در دنیایی سه بعدی (همچون متاورس) حضور دارد و مطابق خصوصیات اخلاقی و رفتاری شما با افراد زنده ای که در آن فضا حاضر هستند، به تعامل می پردازد.

همچنین در مرحله بعدی شخصیت آواتاری شما قابلیت تکامل پیدا می‌کند و توانایی‌های جدیدتری می‌یابد که شما خود در زمان حیات فاقد آن توانمندی بوده‌اید. درگام بعدی این ایده مطرح می‌شود که برای این آواتار امکان تجسّد ایجاد شود و اطلاعات موجود روی یک ربات انسان‌نما بارگذاری شود تا در فضای واقعی زیست‌کند. این آواتار می‌تواند روی یک ربات پیاده‌سازی شود و در فضای واقعی زیست‌کند و به این ربات جاودانگی حقیقی اعطا می‌شود.